



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Poggii Florentini Oratoris || Clarissimi, Ac Sedis Apo.||
Secretarii Opervm ||**

Poggio Bracciolini, Gian Francesco

Argentinae, 1513

VD16 ZV 12623

In Lavrentivm Vallam Inuectiuam primam

urn:nbn:de:hbz:466:1-14341



In quibus in rebus honestū est confensuq; oim peccatū
missum / iniuriā propulsare: in his maxime p̄u-
dentis officium hominis esse debet: ut contumeliā
depellat: in quibus honoris & existimationis laus
aut ingenij fama a maliuolis in discrimen adduci
videat. Conscium em̄ eorum que obijciunt se face-
re existimat / qui tactumitate utitur pro defensionē
ne: quoniam censet quasi conscientia ductus nō esse
ausus improborū maledicentiae r̄spondere. Quod si
dissoluti esse hominis Cicero inquit: spernere quid
deserit: ea cōtemp̄ere / quae in suam ignominiam
& contumeliā sint descripta. Dicit forte aliquis ho-
nestioris officij fuisse futurū / pro nihilo ducere est

CICE,

Salustius

Fortitudis
desuete spe-
cies tres

ti palamq; insani hominis verba: qui dementis ac furiosi more in omes doctos vi-
ros / baculo nescio quo stulticie proteruacq; iactantia temere incurfat. Non me esse
maiores doctrine / non auctoritatis q̄ fuerit Aristoteles / Varro / Marcus Ciceronem
Salustius / Lactantius / Boetius: ceteriq; p̄stantissimi doctrina & eloquentia viros
quos amens ille dente suo canino & in rabie verso petulantia n̄p̄u hacerat ac rep̄-
hendit: praeter uos esse aequo vultu publice insanos & eorum n̄ctus leui p̄feren-
dos. Fateri fatius esse q̄nq; tacere aduersus aīo & mente captos: nisi scdm̄ Salu-
stij sententiā: malus fieret improbius ubi negligas. Et satis cōpertū est sepius ex ce-
ticētia aīos illis adijci ad contumeliā inferendā. Itaq; existimans per sepe necessariū
esse castigare insanos / quo ceteri sint ad iniuriā tardiores: sequar vulgi opinionem
qui iustū putant la cessitū iniuriā parem gr̄am referre. Est p̄terea in sermone quos
diano vulgata ridendi gr̄a sententiā: tres esse spes fortitudinis desuetas. Vnā si minus
lierē maledicā ac cōtumeliosā: Alterā si senem detractorē cōuiciatorē: Tertīā
si dementē atq; insanū castiges. Hi em̄ omes partim lextus / ptim atatis / ptim stultitiae
licentia cōfisi / multa dicunt agūtq; non sereda: quos fuste reprimere aliqui insue-
ta virtus existimat. Hac ego fretus opinione / neglissimi detractoris insaniā (qui li-
uore & inuidia cōmotus solita dementia istme p̄siliuit) saltē verbis necessario m̄i
hi censui refrenandā. Scripsi olim postq; redij ex Britannis / plures varijs de rebus
ep̄las: quas postmodū multorū suasionē eas legere cupientū / in quoddā volumē
redegi. qd̄ cū in manū leuissimū atq; petulātissimū hoīs Laurentij Valle (que īgno-
minie causa nomino) incidisset: multis in locis illas carpens / pro earū vitijs suam
ignorantiā exp̄silit: que q̄lia sint paulo post discutiemus. Non miror hallucinatorē
quendā fanaticū ac dementē in me insaniā suā euomuisse: qui p̄pter innatā mētis
imbecillitatē / p̄p̄t infixā cordis vesaniā / p̄p̄t insitā animi puerilitatē oēs p̄ricos illos
doctissimos viros / quoz mēoria oibus saeculis summa laudis celebratōe venerata
est: fera q̄dā imani p̄teruitate cōtēnit: reprehendit: culpat: aspnat: atq; fortune rotā
in manu tenēs surū deorsuz voluit & yfat oīa / & ad suū arbitriū trahit. Vt vero a
gr̄amaticis incipiā: Priscianū ī primis / Donatū / Seruiū / Pōpeiū / Festū / Noniū Mar-
cellū. ip̄m deniq; Marq̄ Varronē in gr̄amaticis arguit. In dialecticis a p̄pha Ansto-
telem ac Boetiū multis in locis errasse affirmat. Ciceronē ut eloquentē & p̄ceptorū
artis dicēdi insciū p̄dicat. Titū liuiū / Salustij / Lactantij: ceterosq; egregios latine
lingue auctores neq; elegātes fuisse / & p̄limis in locis sensa ybois nō recte posita
ille testat. P̄ricos iuris cōsultos plurimū ybois significatōz ignorasse affirmat. Oēs
damnat praeter unū Quintilianū: quē doctissimū oīm qui unq; fuerunt / & ip̄i Cice-
roni in eloquendi arte praefert / homo fanaticus asseuerat. Non legit opinor Quin-
tilianū scribentē diuino quodā nomine Ciceronē natum: ut esset in quo vires suas

omni ex parte eloquentia experiretur, Non legit: non Quintilianū / sed Cicero
nem a bto Hieronymo aut eū flumen eloquentie appellari. Quancq; & Hierony
mum probat: afferens multa ab eo perperā in sacra scriptura esse in latinū tradu
cta. Et bōm Augustinū (tanta est hominis vel beluę potius stulticia) de fato / de
trinitate & diuina prouidentia non recte sensisse fatetur. Omnesq; tam gentiles / q̄
christianos viros in omni doctrinarū genere præstantes sub una eademq; inscitia ne
bula comprehendit. Eorum autē qui nostra ætate fuere / p̄clarissimos viros esse dice
bat Leonardū Aretinū: Guarinū Veronensem: se tertiu Italę lumen: cum tamen
si duobus illis se preferat: Cum seipm maioris esse doctrinę q̄ M. Varro fuerit
palam predicet: seq; nulla in facultate illi cedere / quę Cicero & b̄tus Augustinus
omnibus latinis præferunt sapientia & doctrina. Venit mihi in mentem Cardinalis
olim turdetinū v̄bum / nativus Romani. Qui cū post obitu Innocentię pape quin
ti coram eo quereret / a nōnullis quis esset pontifex futurus: neq; ad Florentinū /
neq; ad Venetū / neq; ad Neapolitanū eam dignitatem cum ptim superbi / partim
fastidiosi essent peruenturā. respondit. Restabant Romani solū Cardinales: quorū
duo de Colūna sc̄z & de Vrsinis / quoniā capita essent factionū / nequa q̄ in pontifi
cem eligi possent. Tertium sancti angeli Cardinalē cum iunior esset / minime aptū
videri ad tantū pontificij gradum. Ipe solus ex sua enumeratione restabat ad quē
illa esset dignitas deferenda. Tum unus ex astantibus cognita hois stulticia: domi
ne inquit / ergo necessario tu pontifex eris? Ad quod v̄bum homo grossioris in
genij subridens / tanq; in re quę abesse non posset / o b̄tum te inquit: nam benefadā
tibi. Pari stulticia v̄p̄ potius amentia arbitrat noster Valla: ex ceterorū omnium ex
plosione / ad se unum omnis doctrina / omnis eloquentia / omnium liberaliū artium fa
cultatis famam & gl̄iam peruenturā: solūq; se futurū cū pro viro doctissimo als
surgatur: cui dicendi artis palma deferatur: qui salutetur in foro: celebret in thea
tris tanq; unicus Minerve filius in musarum gremio educatus. Sed nescit homo
infultus quanta eum doctorū virorū derisio & subannatio ob eius tam apertam
tactantiam subsequat. Nimis magna profecto vis demētię est quę mentem aut
fert ad sc̄imen rerū tollit: rōnem abducit: animū debilitat: furorē ingerit: deniq;
reddit hoies beluis perfimiles: quę sepiū tm̄ & appetitu mouent / omnis rōnis ex
p̄tes. Proh diu immortales: hoc ne tam infandū monstrum / tam imanis fera / tam
detestandū portentū: tam diu impunita stulticia gaudebit. Nōne om̄s quibus pris
scorum memoria chara est: qui rerum naturam indagant: qui artibus liberalibus
infundant: qui iuris civilis studio indulgent: quibus deniq; nostra fides est cordi / in
surgere deberent ad hunc doctorū omnium hostem / ad hanc pestem adolescentū /
habem seculi / iug nominā nominis Itali lapidibus obrutendā: Sed ut sapientes vos
lunt: nulla maior pena / nullum grauius tormentū dementia reperit. Itaq; insanis
& mente captis vita morte deterior est habenda. Infernę furie illos p̄cipites agūt:
mentem exagitant: nunq; sinunt consistere: ingeruntq; semper ut ea sentiant & lo
quantur quę sunt in eorum nouum dedecus & infamiam allatura. Verum hæc
postea latius explicabuntur. Nunc ad meam rem reuertar: atq; ita / ut primum illis
us furiosū in me impetus cōtundā. deinde ut paulū in suę stulticię castris v̄semur.
Verum quę laus esse poterit asinine stulticiam ceruicis repressisse: quę non ver
bis / sed saxo esset potius confringenda. A multis admonitus / a multis reprehens
sus / a quibusdam etiam scriptis castigatus: tamen in sua seurrili dicacitate perse
uerat. Facillime patiar hunc nostrum fanaticum oratorem in mortuos inuehes
re / qui respondere non possunt: cum non illorum / sed suam inscitiam & igno
rantiam testetur: in eum vero qui viuat: qui par pari queat referre / maledicens
q̄ licentiam sumere nequaquam æquo animo esse ferendum. Verum quoniam

Iactantia
Valla.

exclamatio
inuidiosa.

nescio quid ridiculū in meis scriptis culpat/noster Aristarchus; discutiamus pauli
 furorū verborū pondus & gravitatem. Ait in prima ep̄la mei voluminis male a
 me scriptū. Aliqua ex pte gr̄as referam: qm̄ gr̄am dicere debeamus. Falsa quidem
 ac digna correctoris/vel corruptoris potius sententia. Quid id vitio dat quod in
 usu est omnium qui latine scripsere. Agere gr̄as dicimus: cur non & referre oportere
 dicitur. Quanc̄q; Ciceronis auctoritas illius beluæ insulsam dementiā copescit.
CICE. Ait em̄ in ep̄la quadā ad Vatiniū. Non em̄ tu mihi habuisti modo gr̄as: sed etiam
 accumulatiſſime retulisti. Ecce hic Cicero noster/homo credo pr̄ Laurentio
 doctus/gr̄as referri dicit. Sed effrenata innataq; redarguendi libido eo hominem inſa-
 num deducit: ut neq; quid scribat/neq; quid dicat recte an secus intelligat. Nolo in-
 sistere in pluriū testiū productione: qui multi sunt: sed unus pro omnibus est Cice-
 ro, quoniam ad alia festinat oſo. Id sane cōstat & agere & referre gr̄as rectiſſime dici
 posse. Arguit inſuper cum scripsissem me ex Britānis rediſſe: ex Britannia oportere
 tuiſſe dici. At tritū est ab Indis/ Hispanis/ Aphis/ Germanis dici nos eſſe reuerſos.
 Affectionis nomen a me scriptū culpat: & ait id verbum in Tullio minime reperiri.
 Quid ageret hic stultisſimus aſellus ad palſum & ignominiam natuſ/ ſi Tullij
 operā non extarent. Hic apte ſtuporem cordis oſtendit / & parum ſe habere cō-
 mercij cū ſcriptis Ciceronis: cum verbum ab eo totiens uſitatū ignoret. Nam cum
 in manibus eſſent libri ad Herenniū/ inter legendū in quarto aſa duerri libro poſi-
 ta eſſe verba hæc. Ad demonſtrandū quæ viſ ſit eius affectionis qua impuſſus ali-
 quid reus cōmiſiſſe dicitur. Pauloq; poſt. Iſta diligenter natura eius affectionis ali-
 leuiſſime. &c. Et deinde. Nam affectionis quædam ratio, & reliqua. Sed multis quoq;
Coram & in locis eo verbo Cicero utitur: quæ fatietatis cauſa omiſi. Coram pontifice, cum
apud ſcripsissem ſollicitiſſimū eſſe ait: & apud ſcribi debuiſſe. Hæc belua profecto agrum
 ſtulticiæ depaſta/nihil intelligit in latinis quid differant coram & apud. Legat Li-
LIVI. uium qui ait. magis apud quos q̄ coram quibus loqueret. Eſt mentis imbecilli-
VERGI. tas pantur: conſideret quid hæc diſtent inter ſe verba. Coram quæ queritis ad ſum-
 Vergilius ait. Sed hæc belua fanatico ſpiritu ducta/cui ſola detrahendi facultas eſt
 nota: impetu quodā veſano fertur in præceps: & præ libidine detrahendi labitur/
 ubi etiam pueri conſiſtere ſolent. Qui ad te deſtinatum legerent/ ſcripſi. Id culpat
 cenſor noster Valla/in ſtulticia ac cecitate Valla verſatus. & non intueri deſtinatum
 ait pmiſſum. Neq; vero ego miſſum intelligi volui: ſed quæadmodū Virgil,
 deſtinat are, inquit: a quo & deſtinatū descendit: ut decretū/a dicitū/adiudicatū vo-
 lui ſignificari. Grauis ſane correctio & valleæ calluminatione digna. Alter altero
 rum tradit ſcripſi ac noster Phœbi ſacerdos/alium pro altero ſcribendū dicit. Ex qui
 ſita profecto indagatio & ingenio valde digna. culpet hic aſellus inſolens Cicero-
CICE. nem: qui in ſecūdo ad Herenniū. Alteri non erant inquit: alteros non habebat. Iſtū
 in ep̄la ad Rufum. Alterum timori aſcribam: alterū negare te mihi non potuiſſe
 arbitrabor. Itē ad Torquatū. Alteri dimicant: alteri victorem timent. Ceteros præ-
 terea culpet nobiles ſcriptores qui eiſdem utuntur verbis. Nam ſcripturā ſacrā apertē
 cōtemnit: & eius traductores ſepiſſime culpat: tanq̄ male & nō latine locutos.
 Alter alterius onera portate/inquit veritas: quæ ſi verba contemnit/ maximo ſe ſele-
 re ſe aſtringit. Nimirū hoc eſt q̄ in ſuis elegantis tanto inſudavit tempore: ut omnium
 qui eſſent ſtultisſimū ſe eſſe proſiteret. Cum ſcripsissem: non recolo, id verbum nō
 inuentū nouellus ſphinx protulit. At Ouidius (nescio an Valla doctior) hæc utra-
 ſiam recolo quondā germana canebat. Item Cicero in p̄mio oratoris. Internasq;
 recolendas artes ſcribit. quod verbum a recolo proficiſci necelle eſt. In officiis quoq;
 diuinis recolimus ſcriptū legimus, ut illud eſt: ut dum eorum merita recolimus.
 Multis præterea in locis reperit: quæ breuitatis cauſa omiſi. Sed non mirum homi-
 nem hereticum/ omnis hoſtem religionis/pro fanū/ non remiſiſſi eius verbi quod

ex britānis
 Affectionis
 nomen.

CICE.

Coram &
 apud

LIVI.
 VERGI.

Deſtinare

VER.
 Alter

CICE.

Recolo.
 OVIDI.
 CICE.

vel non audit/vel non libenter intelligit. Instar eorū dixi qui neq; virtutem esse. & reliqua. Hic hallucinator solocismū dicit esse: & similitudinē loco instar subdidit. Impudentē ceruicem garulatoris infāni. Instar mōtis equum in Vergilio legimus. quod similitudinē significare & Senuius & Donatus/ & ceteri grāmaticī testantur. Apuleius præterea eo verbo sepius pro similitudine vitur: & ceteri qui latine scripserūt. Sed maxime nostrę elquetiæ parens Cicero in secūdo ad Herēnium ait. Saxi instar globosi. Quid aliud/ nisi similitudinē id verbum potest significare? At iste proturba ac furibunda petulantia/ hos omēs non recte intellexisse id verbum in suis elegātijs affirmat. Volumen ut male a me positū culpāt: & volumina asserit dici debuisse. Quid huic eiecto cadaveri facias: qui in tantę ignorantie nebula versatur. Legat tertiam accusationem in Verrem: ubi hæc sunt. Volumen eius rerum gestarū maximū/ nisi ostendit. non volumina/ ut vult insulsus detractor: sed maximū volumen dixit. Quia in re haud dubito Ciceronis grauitatē plus habere esse ponderis / q̄ Laurentij Valle insulsi hois leuitatem. Scripsi nouēq; veni in mētem. At Valla solocismum dicit: asinarius stulticie plenus. Quo em more/ qua temeritate redarguit id qd̄ sapissime a Tullio usurpat. Qui in epla ad Marcum ait. Solet venire in mētem illius tempis quo proxime fuimus una. Vbi ego potissime scripsi: ille potissimū posuit. Vbi ego pmaxime / ille q̄ maxime: allens per nunq; suplatiuo cōiungi. Non legit fanatica bestia secundā Ciceronis oronem de lege agraria: in qua scribit. ad animi mei fructū atq; leticiam dico esse permaximū. Vbi aestimauit: ille aestimauit. Multaq; præterea inepta garulitate grauis ignorantie præceptor culpāt. & tanq; grāmatici molesti/ insulsi/ & contentiosi solent in verborū interpretationibus heret. Illud vero absurdū. cum visitas sem pridie abbatem/ cuiusdā epistole principiū fecissem: ille latrator ridiculus post die fuisse dicendū scripsit. qua in re magnam incitiam præ se fert omni pudore vacillans. Et em pridie/ cum tempus præteritum significet: hoc est qui proxime præcessit die: post pridie vero futurū: quomodo conuenisse aliquem poteram die qui esset futurus? Perinde ac si dicas: cum te cras cōuenissem. Insana profecto huius rābulæ impudentia est: qui libidine detrahendi tanq; ventris crepitus in consulto nimium verba effert. Scripsi: urbis omniū celesterrimā. At ille circulator disseminat re verba inter pueros solitus/ ciuitatis ascripsit: tanq; male a me esset positū urbis nomen. Sed q̄ glata euagatur per uicinis hominis stulticia. Quis crederet hanc insolentem bestiam in tanta rerum ignorātia versari? Non legit. Vrbs antiqua fuit. & Vrbs quam dicunt Romam. Et item: Vrbs Romā sicut ego accepi. multaq; præterea: ubi repenit urbis / nō ciuitatis nomen. Neq; em urbs & ciuitas idem sunt: cum ciuitas sit cōuentus hominū in re & lege viuentiū. quę in siluis & sine menib; esse potest. Vrbs vero ab orbe dicta muros/ portas/ turres & munimenta habet. Dicimus præterea urbem desertam ciuib; nō autem ciuitatē. Itaq; urbis omniū celesterrimę / propter ædificiorū magnificentiā ac pulchritudinē recte assero a me scriptum: ab illo autem fanatico asinario male me esse reprehensum. Dixi aliquādo quātocius. Ille id culpāt: asserens q̄/ nunq; nisi cum suplatiuo coniungi. qua in re summa eius ignorantia deprehendit. At id verbum ex quātocius est compositum. Itaq; non ex q̄/ & tocius: quod nil significat: sed ex quātocius & ocus iungit. Sed sic q̄/ iunctum esse: nūquid non & Cicero: q̄ primū ad nos recurras ad arbitriū scribit. & quantoq; & prudentis/ q̄ multi officij/ q̄ singulari officio: non iungens q̄ suplatiuo ut somniat Valla. Et Terentius: flens ait/ reiecit se in eum q̄ familiaris ter. Et q̄ pulchre adueniēs principium dedit. Sed hic demens etiam Terentiū male scripsisse arguit: ut ego non moleste debeam ferre/ me talem poetam sociū habere culpe. Hæc & sexcentas alias ineptias in me confert ridiculas ille barbarus imberbis: quibus nunc barbarissimi crimine/ nunc male coniunctionis / nunc male

De instar.

VERG.

CICE.

Volumen,

CICE.

veni in mētem,

CICE.

Potissimū.

Permaxime

CICE.

Aestimauit

Pridie

VERGI.

Ciuitas.

Vrbs.

Quātocius

CICE.

TER.



sonoritate arguitur homo inconditus/absonus/absurdus/incōcinnus: qui nullū si campanarū nouerit aut tympanorū sonitum. Et certe effrenate nimium ac potulante effertur delphicus noster vates: tanquā illa sua sensa omni sensu vacua/ ex Apollinis Pythij sacratio/non ex armatario volitante cerebelli/ ac ex sanati dementisq; vesano capite promere videatur. Cuius insaniam respondere ad singula quae sint incōcinniora prioribus stultissimū videretur. Verum stultus ego qui quicquid pensi faciam garrulitatem/scumilitatemq; eius/ qui cōtinua mentis verborum ne agitur debacchatus rit. Neq; em̄ egre ferendū est: me in eorum numero alibi/ quos ille egregius disciplinarū censor male sensisse & scripsisse testat. quatinus proprie dementiae testis est copiosissimus. Nam ut a leuioribus ordiar: Priscianum/ Donatū/ Seruiū/ Pompeiū festum/ Nonium marcellū/ Aulum gellium/ ipm Martiū cum Varronem latine linguae principem in grāma: sicis probro insectatum: & inuenit fere in rebus sua furibunda praesumptioe innixus redarguit. Aristoteles/ Boetij/ Augustini/ Hieronymi/ Lactantij inscitiam fastidit. Ciceroni se praesertim in elegantia. Salustij verba ut non latine posita imutat. Deniq; nullus est aut fuit unquam quāquam doctus & eloquēs/ in quem inuehere insana haec belua non potuit: ut qui non nouerint hunc satyrum faculentū/ obstupescere cogantur ad tantam verborū iactantiam atq; ostentationē. et aliquem Apollineū foetum ex Minervae partu in sibyllarū gremio ac musarū lacte educatū/ veluti noui orbis prodigiū putent. Nunc quoniam ignorantis beluae exhalantem foetū paulum compositus: sua si libet paulum cōsideremus: disceptantes eos potissime libros/ in quibus absq; ulla aut verborū/ aut sententiarū elegantia huius abiectionis pecudis stulticia est vagata. Opus edidit Valla noster/ vel potius castrorū dementiae vultus: quod de elegantia/ vel ignorantia potius latine linguae appellauit: quod sibi tanquā pugnaculū & arcē constituit. In quam omnes suas copias/ omnia sua praedia ineluit: quo eius stulticia firmitior ac tutior redderet. Multa illud verbositate & stultitia loquacitate tanquā boatu quodā ingenti repleuit: ut qui librum non legentem ediffiment in eo aliquid tanta expectatione dignū contineri. Ipse certe ita tumet: ut terram putare credas: ita se iactat/ ac si maxima febris esturaret: ita exultat: quāsi ex Arabia nouum aduexerit scenicem. At illud infantissimū opus: nō solū nulla elegantia/ sed summa absurditate/ summa impudentia/ summa barbarie est repletū. Totus est feno de vi verborū. & disputatiunculae cuiusdā pedagoguli stulti/ aut grammatice in truijs de questuunculis puerilibus atq; inanibus disputantis: qui stultissimus fieri/ & linguae latinae omnino ignarus cupiat/ libros eos memoriae commendat. At fatuus ille loquax/ ut verba sua aliquo precio estimet/ omnes puerorū rerum scriptores sibi vexandos ac lacerandos desumpsit. Duram certe sumptuā pueritiam: ex qua triumphū stulticiae atq; dementiae reportabit. Legi nuper ridendae causa/ illius vacuas omni elegantia libros: quos absurdae sententiae/ quos inania verba/ quos diculae opiniones/ quos insulsa fabulae in eis libris reperiunt: quos late illius portenti exagatur insaniam. Sunt quaedam quae probari possunt: quae expilauit ab his quos reprehendit. An aduertit furta: cognouit expilationē ex aliorū suppellectili nō obscurae facta: ut qui repetidarū rerū hunc furem vellet accusare/ manifestis testibus ut possit. Sed ut dixi: quae sunt toleranda ab alijs sumpsit. ubi suam sniam posuit: nō elegantiae/ sed dementiae doctrinam videt effundere. Sed ut pedem propius conferam: suas facultates & copias consideremus. Rependit quod recole/ & affectionem scripserim: quos alterū non reperiret: altero non esset Cicero noster usus. Vt quod falsum esse ostendi: & suae inscitiae expressa vestigia monstravi. Quid autem in suo perlongo/ insulso/ ridiculo & tali patrono digno/ primi libri non proemio/ sed verborum & somniorum congerie cōtinetur. Infinitum esset errores omnes prosequi: verum pauca sumā de multis, Leguleiū dixit. & archiectandi. Nūquid

In opus elegantiarum
Vallae.

Errata Val
le.

Lactantia
eiusdem.

Senior.

CIGE

Añala q̄q̄
Strēnuus
quisc̄q̄
Vnusq̄q̄
miser.

DEMI

habet M. Tullium horum egregiorum & horum auctorem: Dixit Romanū ubi est
 se ubi romana lingua dominat. Quis hoc in q̄ modo insolentissima bestia locu
 tus est: Vbi nam legit Romanā linguam dici pro latina: ubi nam audiuit linguā
 Romanā dominari: Dominant homines/non lingua. Præterea lingua Romana
 est & ea vulgaris qua sola utuntur Romani: ut si quibus dominet Romanis ubi est
 in usu/non alijs dominet. At linguā latinam dicere voluit stultissimus barbarus/
 quæ nemini dominat/ sed in usu est & in precio apud multos. Dicit insuper se imi
 taturum esse Camillum: ut sicut ille urbem a Gallis captam restituit ita ipse litteras
 latinas exules/profugas/atq; aberrantes urbi restituat. O caput insulsissimum. O cym
 balum resonans sine sensu. Comprimat os insanum: & istam suam fanaticam ias
 tantiam conerit. Permissus est Valla noster homini ridiculo: qui cum aliquādo
 se ex quadam turri volaturū certo die profiteret/ac populus ad id spectaculū con
 uenisset homines suspensos varijs alarum ostentationibus usq; ad noctem deti
 nuit. Deinde omnibus volaturū cupide expectantibus: populo culum ostendit. Ita
 Laurentius noster/post multas atq; ingentes verborum pollicitationes/post tan
 tam expectationē promissorū: tandem non quidem culum ut ille/ sed volarū cere
 brū insaniam/vertiginem & pergrandē ignorantia suppellectilem ostendit. Sunt
 multæ sibylle his pares/quæ tanq; errabunde per deuios saltus ubi consistent/res
 perire nequeunt: sed opus est ut ad Valleam sibyllam conferant/ quæ suis leu
 tenijs folia & nomina mandat. Sed ne videar velle hūc hominem falso in inuidiam
 trahere: ponam aliquos locos in quib; sua vesania castrametata est aduersus eos
 viros quos antea nominavi. In verbo senior: qd̄ Seruius Varro/Plinius (ut ipse
 ait) asserunt comparatiū esse per diminutionē Valla latini eloqui; alumnus con
 tra sentit: ac illos asserit non recte eius verbi vim intellexisse. Priscianum vero/Do
 natum/reliquoq; linguæ latinæ magistros ita corrigi: ut videatur dedita opera
 suum opus in omniū scriptorum detractorem & contumeliā cōposuisse. Macro
 bium de saturnalibus asserit se improbare pluribus in verbis: quæ longitudinis
 vitandæ causâ omisit. O duram fortem temporū/quibus ignorantia in precio habet
 tur. O infelices (ut ita dicam) tot viros doctissimos: quorū memoria cum mille
 amplius annis summa in venerationē omniū gentium fuerit: cum nobis ad omne
 doctrinæ genus aditū fecerint: post tot sæcula in rabulā quendā detractore teme
 rarium inciderint: qui nunc tandem asserat se illorum errores patefecisse. q̄q̄ nō
 illorum errores qui nulli sunt: sed sui dementia quæ est maxima/palam fecit. Se
 quitur vesaniam suam Valla/in Salustium atq; Lactantiū incurans. Alterum cor
 rigit: qui ait placidiora quæq; animalia, omnia placidiora animalia/ scribendum alle
 rens. Alterum qui scripsit. Strēnuus quisq; ipse, ut nō recte dictum/ strēnuissimus
 quisq; emendat. His statim addidit & Terentiū: quem ut puerū castigat. Nam cū
 ille dixisset ut unū quisq; miser est. hic noster: ut quisq; maxime miser/ rectius ait
 ponī potuisse. Præterea qd̄ stulticiam summā redolet: non verebor inquit rep̄hen
 dere Boetiū/Priscianū/ & Lactantiū. Horum Boetius cum scripsisset nosti q̄ facile
 me mallem dixisse q̄ facile ait. Priscianus/ ut docerem q̄ frequētissime: Lactantius
 vero q̄ multa alia: latinius erat dicendū Laurentius ait/ q̄ frequētior & permulta.
 Grammatici auctores ait/ uno ore uniuersi/ verba in sco/ ut calesco significare incho
 ationem: ideoq; inchoatiua. in so/ ut visio desideratiua. in rio/ ut furio meditatiua
 appellari. In quibus omnibus ait/ ab omnibus dissentio. O vocem pistrino & ergas
 fitulo dignam. Quis hanc petulantiam/temeritatem/audaciam mordacissimi pes
 diculi equo animo ferre queat: Quis non de dignetur sapiētes a stulto/ doctos ab
 indocto/ penitissimos ab ignauissimo/ elegantes ab absurdo/ latinos a barbaro res
 prehendi. Hic ne vir insulsissimus/ nulla facultate/ nulla auctoritate/ nulla doctri
 na præditus/ omniū qui viuunt amenissimus: scribere audeat se ab omnibus grāma



le V. a. 100

Nuprimū

CICE.

IDEM.

tics p̄sertim talibus dissentire. Quæ maiora signa dementię expectant. Quæ ma-
 iores inferorū faces / qui audientiores furiarū sumuli qui mentem furibundā agi-
 tent / desiderant. Hic si mentis esset cōpos: si non arrogans atq; improbus / si non
 ab omī ratione alienus / non adeo se proteruū furentem ostenderet: nullius precij
 vecors belua: ut se omniū doctorum virorum reprehendendo: munus assumere
 pre se ferat. Abi in malam crucem proteram animā / cum ista c̄ insulsa inanij ma-
 guiloquentia. Sed Prisciano inquit eruditorū nuprimo potissimū respondebo. Cur
 q̄ de latine linguæ elegantia se scripturū profiteat: tam inelegans est / tā barbarus / tā
 ignarus omī eruditione carens & elegantia. Nup̄ tps paulo ante preteritū signifi-
 ficat: nuprimū vero v̄bum ab eo solo & male cōpositū: num̄ octingentorū āplius
 annorū tempus significare potest. Sed ubi nam insula belua nuperrimum homi-
 nem scriptum legit. Nunquid apud Ciceronē / Titum Liuium / Salustiuū aut Quin-
 tilianū delicias suas id verbum per casus declinatū comperit. Non dico q̄ insul-
 q̄ indocte / q̄ impudenter / q̄ falso criminatō illa sua leuitate se nihil scire de mon-
 strat: cum talium tantorūq; virorum auctoritatem & doctrinam sua insulsi-
 postponit opinioni. Illud potius quero: unde / & a quibus auctoribus hæc mon-
 strofa verborū portenta sit expiscatus. Verum quero: Carmentis ne / aut sibylle
 alicuius spiritus / aut demon quisp̄iam familiaris (sicut de Socre te legimus) som-
 niantem illum erudierit. An in antro aliquo musarū sit diuis ad perdiscendam
 disciplinam ignorantie verfat. An arculam aliquam teneat absconsam respon-
 sis phebeis plenam: aut libros ceteris ignotos ab inferis eruerit. Qui se adeo insu-
 nire monstrat: & nudum culum in ceterorū obprobrium populo ostentare. Sed
 reliqua discutiāmus. Ciceronem nouo quodam modo locutū dixit cum scripsit
 animo habere nauigandi / pro eo q̄ est nauigare. Alio in loco cum scripsisset Tul-
 lius. Qui autem in virtute summū bonum putent / prædari. Ille quidem Valles nos-
 ter: præclare hī quidem / rectius dictum fuisse ait. In prima vero Philippica. Quo-
 niam utriusq; consilij causam P. C. probatum vobis esse confido: prius q̄ de re pu-
 blica dicere incipio M. Antonij iniuria quippe. Valles Ciceronē corripit: hoc dicit
 ait sic dicam. Prius q̄ de republi. dicere incipio / P. C. pauca loquar de hesterna M.
 Antonij iniuria: quippe probatam vobis esse confido causam utriusq; consilij. Exo-
 clamare libet more a dolescentis illius. O tempora. O mores. O scelera impunita.
 De hoc autem. O vesanam leuitatem. O temeritatem non ferendam. O impuden-
 tiam manifestam. A deo ne Ciceronis fama / doctrina / eloquentia in extremū disci-
 men redijt: ut nescio quis furibundus / demens / infanus / indoctus / petulans audeat
 at Ciceronis eloquentiā sua falsa dicitate corrigere. Quod esse potest exp̄ditus /
 quod manifestius stulticia signum: q̄ cuiuspiam Ciceronis eloquentiam non place-
 re: q̄ audere ab eo dicta cōmutare / tanq; eloquentius dici possint. Atqui nullus
 hæcenus hominū memoriā repertus est quid auderet: quid tentaret. Valles la-
 trator furibundus / cōuiciator demens / rabula foraneus tandem nescio e quo gurgis
 gustio emerfus / impetum facit in Ciceronem: quem omēs aureum fuisse flumen
 eloq̄ntie confitent. Quid monstri hoc est dij boni: post mille & quingentos ferme
 annos quibus Ciceronis nomen inuiolabile permansit: esse repertum non homi-
 nem / sed portentum nulla re præter q̄ impudentia præditum: qui a deo exnectare
 Apollneo / vel asinino potius degustarit: ut solus post hominū memoriā Cicero-
 nem in eloquentia corrigere præsumat. Sed instat in eiusdem viri reprehensionem.
 Sepe admirari soleo: q̄ nunq; tibi grauē senectutē esse senserim: in Carone ma-
 iore Cicero inquit. quā sententiā Valles ignauia reprehendit, ait em̄. Quid miraris
 Scipio: te nō sensisse quod sentire nō posses: quippe qd̄ nunq; fuit. O p̄clarum Ci-
 ceronis correctorem. Nimis magnas profecto dijs gratias hoc sæculum debet: in
 quo natus sit omniū doctrinarū / omniū disciplinarū / omniū facultatum auctor

ac princeps qui lucem quandā nobis attulerit: ut aliquando veri reperiendi & re-
cte dicendi monstratorem & ducem habeamus. O monstrum informe ingenii
cui mentis lumen a demptū: quis a deo bonus est stomacho / ut non nauseat cum
audierit esse tabulam quēdam dicacem ex maledicorū foro abreptū / qui Cicerōis
auctoritati suam preferat vanitatem? Quis non dedignetur cū legitur Varrōnis &
Salustij nomen: quorū tanta doctrina / tanta auctas fuit / ut eam citius admirari q̄
laudari queat: ab nescio quo vesano latratore violatum: Quis non odio dignum
putet hominem tanta insania repletū / qui ne primis quidē labijs latinā linguam de-
gustarit / omnes prę se cōtemnat latinę linguę scriptores? Quid hoc est prodigij dij
bonitatis nescio q̄ cicada & molestus culex auribus hoim p̄strepens / in qua nil prę-
ter temeritatem insanā conspicit. M. Tullium Ciceronem / qui semp in eloquētia
tenuit principatū: quo vestrī fonte om̄s dicendi ornatum & copiam hausertunt:
audeat velut infantem & insciū accusare? Quis hoc æquo animo toleret: abieciū
nescio quem imundū: ac stupidū porcellum in hara ignorantie / in temeritatis do-
micilio contritū: in principem latinī eloquij vomere amentiam suam: neq; pudore
eum reprehendere / quem om̄s prisci illi doctissimi viri / maximeq; Quintilianū, ut
deum eloquētię predicarūt ac coluerunt? Sequitur iter suę impudentię Laurentis
us inuehēdo in reliquos p̄stantissimos auctores. Non em̄ dicas ut pro eodem: do-
lorem tuū / & doctorem tuum. ut dixit Terentius: quod ipse non dicerem. Præclarus
Terentij emendator. Non miror si ipse hoc nō diceret / qui nihil unq; recte dixerit.
Non miror qui nil unq; recte senserit: Terentio dissentire. Item nam illud apud
Terentiū. Ecce autem alterū / nescio quid de amore loquatur. aliter scribi debuisse
ait. Quem carcerē / quę flagella / quā crucem meref hic fugitiuus seruus maternę
linguę inscius / qui eum non latine scripsisse arguit / quem om̄s propter proprie-
tatem latinę linguę ab ipso prę ceteris seruatum primum inter comicos ascribāt.
Addit Lactantiū inter eos quos velut ignaros latinę linguę castiget. Qui cū scri-
psisset: veniam concedi potest imperitis / & qui sapientes se non fateant. His vero
non potest qui sapientiam professi. &c. Ego dixi sem inquit. his non potest: dictio
nem vero / supracaneā putans. Deinde quale est vitium Lactantij libro primo?
Quis em̄ mentis emotę non modo figura prædicere / sed etiā coherentia loqui
possit: Dicendū erat ait: sed v̄ coherentia: aut vel certe / vel saltem. Quis hunc bipe-
dalem non rideat asellum: qui etiā Lactantiū corrigat. Vnde huic stulto tanta do-
ctrina / tam noua dicendi ars / tam exquisita facultas innata est: ut nouum dicendi
morem alijs incognitū introducat. Nesciuit Lactā. latinam linguam: & ei Lau-
rentio Valla opus fuit emendatore. Plinium his adiungit / quem ignorantie no-
tet. Ait enim. Illud plinianū in. vij. naturalis historie non placet mihi. Salte primus
omniū parens patrię appellat. & appellatus dicendum censet. At ego male scri-
ptum putarem / si ei placeret qui cloacam pro stomacho gerat. Macrobiū male po-
suisset ait scribentem: quarum altera pendet ex altera. alteram ex alia fuisse scribens
dum ait. Sed in hoc supiūs suā dementia Ciceronis testimonio comp̄ssa est. Boetiū
insuper in numerū in eruditōrū ascribit: inquit. In quod vitium incidit Boetius li-
bro primo in Ciceronis Topica. Si non confuse solum / verū etiā distributiue in
suarum partium proprietate noscat. dicendum erat / ait: non solum non confuse.
Varronem: A. gellium / Priscianū / Donatum / Popeium / Festum sub eadem igno-
rantia latinę linguę nota comprehendit. Sed cum loci sint pene infiniti: quos fastidij
causa omisi: totum enim opus his ridiculis sententijs resertū est: pauca expressi-
ue modum excedat oratio. Nostri & vestri genitios plures Seruius gramati-
cus ait: A. gellium ut postea patebit secutus. sed hoc & Priscianū cum alijs in errore
dixit. Et deinde. Verū quid mirū de Seruio: cum A. gellius & qdam antiquior nō
modo nullū exitū in hac q̄stione repire potest. Et paulo post. Ita q; sic emendamus

TER.

LACT.

VALLA

PLINI.

MACR.

BOETI.

SERVI.

PRISCIA

Priscianum: qui cum de latina lingua composuit / latine proloqui nesciuit. Deinde Priscianus quoque vix grammaticè locutus est in proemio magni operis. Præterea Seruius non est usus hac re eleganter. Item. Quare peccauit Priscianus ad Iulianum scribens. Tibi ego opus deuoteo omnis eloquentiæ præfui; ut quantumcumque mihi Deus annuerit / suscepti operis gloriæ / te comite quasi sole quodam dilucidius crescat. Quid magis absurdum Valla inquit: quæ dicas tuum solem / eundem appellare comitem tuum? O phreneticè: sicut in reliquis / ita & hac sententiâ Laurentij non dicit suum solem / sed comite quasi sole quodam lucente. Sed detrahendi libido addita stulticiâ & impudentia te in præceptis trahit. Resciscere Agellius / dicit rem inopinatam esse in speratamque cognoscere. Deprecor quoque supplicium dicit. At Valla: miror (inquit) de hoc solertissimo inuentore verborum / & in omnibus contradicit. Scripturam sacram hic homo propheta: us a deo cõtemnitat plura in ea nõ recte scripta asseueret. Notauit pauca e multis. In quibus beatum Hieronymum ut malum interpretem culpatur. Nõ veni soluere legem / sed adimplere. ad soluendum legem dicendum fuisse ait. Putatis quia veni soluere legem: non quia sed quæ ponendum dixit. In conuertendo Dominus captiuitatem sion. in auidiam locutionem dixit / & non latinam. Ascendit in arborem sycomorum: quia inde Iesus transiturus erat. pro verbo inde / illac posuit. Si tibi fuerit filius pacis / requiesce super eum pax vestra. Sin autem ad vos reuertet. Et alibi: si quis de fecerit fructum / sin autem succides illam. quod vitiosum dictum esse ait / quis dubitat? Septena reus naacula in capitulo uno. septem dici oportuisse ait. Similiter non quinquagenos / sed quinquaginta. Sermonem quem audivistis non est meus. maluit interpretes inque latine quæ grammaticè loqui. Sepe expugna uerunt me a iuuentute mea: Hieronymus arguit: & oppugna uerunt posuit. Præterea nescio Hieronymus contra Iovinianum recte dixerit. offendit Iouem statorem qui libenter steterit. quasi Iuppiter statore datur a stando / non a sistendo. Nimiùm oblitus est ait / historiæ / aut super Ionam fabulæ. Hic homo religiosus: scripta super Ionam fabulam / non historiam putauit. Deinde eadem obliuio eiusdem Hieronymi fuit: quæ Gallos matris deum in Osee ait esse ex gente Gallorum. & reliqua. Opusculum præterea edidit / in quo virum sanctissimum doctissimumque reprehendit multis in locis sacræ scripturæ / tanquam ab eo male interpretatis. O durum caput. O ceruicem ferream. O ingenium eruginosum. O stupidum cerebellum. Contra Hieronymum ne Valla presumptio hiscere audeat: virum sanctissimum doctissimumque / omnibus sæculis / ab omnibus gentibus comprobantem.

QVINT.

Sed quid de ceteris loquor? Quintilianum suum / quem omnibus ingenij sine cõtrauersa & ipso Varrone doctorem affirmat: nequaquam eximit a cõtumelia ceteros: neque passus est suæ dicacitati licuisse sic dicere inquit adeo expertem. Qui cum scripsisset. adeo ut paulominus promptis etiam noceat scripsisset. licuisse sic dicere inquit adeo paulominus promptis etiam nocet scripsisset. Varronem / & Festum Pompeium in exponendo nomen vadis / vult aberrasse. Boetium tum sapientis arguit: itum maxime in ea diffinitione cum ait. Persona est incommutabilis nature induit dua substantia. Sed huic homini Romano / ostendam (inquit Laurentius) romane loqui nescire. Perstat in sua stulticiâ Valla temeritas. Boetium arguit quod romane loqui nescierit. Quid mirum nescisse linguam Boetium quam non norat? Latine tunc homines loquebantur / non romane. Siquidem romanam linguam dicimus / qua hodie Romani utuntur procul a latina. Ita & Florentine florentini loquuntur procul a latini. Eodem modo & reliqui. Et paulo post. Nõ ut Boetius voluit: qui nos barbare loqui docuit. O rem ridendam. Boetius vir omnium doctissimus barbare loquitur. Valla impietissimus cõuiciator latine Boetium loqui docet. diffinitio nem illius arguit procaz belua tantâ pünacitate / ut in heresim sapientis incurrat. Ne

BOETI.

scio studio detrahendi/an mentis vitio in heresim in qua manifesta dilabat. Nam
 asserere personam (sicut bestialis praesumptio scribit) non esse magis in deo / q̄
 in bruto animali / manifesta est heresis: & igne / non verbis castiganda. Dicit praes
 tera personam significare qualitatem rem omnibus inauditam. Insuper perso
 nam asserat esse qualitatem in deo: neq; significare substantiam. quod hereticū
 est. Item simili heresi ait triplicem qualitatem in deo esse. cum neq; qualitas / neq;
 quantitas / neq; quid eorum quae vocantur praedicamenta in deo sint. Plinius quoq;
 in locis ea scribit de persona quomodo in deo sit: ut nullus unq; hereticus maiora
 ac perniciosiora in fide dixerit. De qua re non est differendi tempus. nam eum alibi
 oportebit reddere sui erroris rationem. Personabit a deo haec auribus suis perso
 na / ut personatus det erroris penam. Idem iuriscōsultos omnes / & legum scripto
 res eodem loco habet quos & reliquos. Pomponiū / Caium / Ulpianum / paulum;
 ex nouis Acursum / Bartholium / Baldum in verborum significatione reprehen
 dit. Necessē ait eos / tum alia permulta / tum q; minus differat a dono: seq; illis in
 cognitione iuriscōsulis anteposit. Inquit enim in proemio libri tertij: cum multa fa
 ctantia se omnes libros Digestorum legisse dixisset: post multorum verborū con
 geriem. Quid si Cicero ait / sibi homini vehementer occupato stomachum / moue
 rit / triduo se iuriscōsultum fore: Et ideo & ipse audebo dicere: si iurisperiti stoma
 chum mihi mouerant: aut etiam sine stomacho me glosas in Digesta triennio con
 scripturum longe meliores Acurianis. Non paruum est hoc stulticiae vestigium:
 cum sibi idem quod Tulio licere praesumat. Sed miror tanti viri consilium praepo
 siterum: qui cum se Acurio in iuriscōsulis peritia anteponat: cur non potius more
 optimi iuriscōsulti / exercitio quod est praclarissimum / q̄ ludi puerilis studio va
 cet. Ibi enim summus honor / summa dignitas / summa querendae pecuniae facultas:
 hic inter pueros summa indignitas / vilis exercitatio / leuis doctrina / lucri parum.
 Sed credo illum iuris facultatem spernere: ut suo ingenio / suae doctrinae / suae sapi
 entiae impares: & malle inter pueros q̄ inter viros versari. Iustinianum dicit & re
 liquos male sensisse: cum testamentum scripserint esse quasi mentis testationem.
 Non fuit ei satis linguae latinae Auctores / Oratores / Historicos / Theologos / Iu
 riconsultos falsis maledictis lacessere: addidit philosophos. Inquit enim super
 verbi sui deo exponē. Quātum erret philosophi nostri quorum est Alberthus /
 cum de comparatione dyalecticae & rhetoricae disputant / huius verbi significatio
 nem nescientes: quisquis illos legit intelliget. Primo Boetij (quem Alberthus
 philosophum latinum appellat) tum ipsum Alberthum redarguit homo accutus
 sumi ingenij: qui plus somnando didicerit q̄ reliqui legendo. hic solum se verbo
 rum consciūm & interpretem somniat: cum ipse in multis aberret. Verbum praes
 clarum / bonum quandoq; significare dicit. Afferit testem Ciceronem: quem mini
 me intelligit. O praclarum custodem otium / lupum. Non claritas in custode ait /
 desiderat: sed probitas. Ergo praclarum pro bono posuit. O praclarum crassamq;
 demeritā. Etiam pueris hoc patet: praclarum per ironiam dictū. cum contra M.
 Antonium loqueretur. at id ignorantiae magister in laudem dictum putat. In fini
 ta sunt praeterea quae damnanda essent a doctis viris. Sed stultorū (ut inquit Tul
 lius) plena sunt omnia. Phalere quaedam & os freno aureo ornatum / hunc asellum
 in omnes insultantem praestant. Non hercle mirum si hic nouus Apollo a deo ela
 ta certice in omni intehit: cum se asserat (tanta est insania) solū huius seculi docto
 rem / sine pte ut reliq;. Scripsit em in grāmaticis elegantias: ut qui inelegans & mu
 tus cupiat fieri has pdiscat. Edidit librum in dyalectics: asserēs nō esse dyalectica p
 ter Lanuētianā: qui liber nil cōtinet nisi ignorantiae eius doctrinā / ab oibus reproba
 tus atq; explosus: ut q ab hoie eius doctrinae penitus inscio sit pfectus. In phicis

Hereticum notat.

Iuriscōsul
 tos Valla
 carpit

Phōs: ofos
 rem notat.

CICE.

Facillit. f
 in hinc onp

nescio quid latrauit; damnans Aristotelem; atq; asserens tria tñ esse pdicamenta
 ut qui a philosophiæ habitaculo longe aberrare velint: hunc habeat itinere ducem.
 Historias est aggressus; in quibus gesta principis ad omnia egregij regis Arago-
 num / stilo infusissilimo denigrauit: ut non inmerito vir doctissimus Bartholome-
 us fatius / eius innueros etiam in gramaticis defectus unico libro sit complexus.
 Oratoriarum commentaria meditatatur: in quibus operam perdat licet / si quis elin-
 guis & absurdus velit eua dere in dicendo. Leges & iura ciuilia adeo callet: ut tri-
 ennio se Acursium superaturum scribendo asseueret. Quid ergo mirum: si tot do-
 ctrinam choro / tot musarum cœtu Vallam noster circūvallatus / ita obsessus sit: ut
 castra stulticiæ nequeat egredi. Quid mirum: si tali comitatu confusus / omnibus pri-
 seis auctoribus detrahit: ut sibi non laudem / sed ignominiam adijciat. Principium pro-
 emij libri elegantiarum quinti ampullosum est & vanitate plenum. Tertius (hic ait)
 & prope quartus annus agitur peregrinantis semper & per omnia maria volitans
 ti / proxima aestate / & quidem tota militiam expertus: quod utrum honestiore / an ma-
 gis necessaria causa fecerim nescio. At ego scio te necessitate coactum regem Aro-
 gonum principem clarissimum edendi necessitate secutum fuisse. Quis quis bar-
 barus est locutus: ut tertius & prope quartus annus agitur: quo d hoc est ænigma-
 fere / non prope dicendum fuit. Quo est enim modo annus quartus prope ter-
 tium: loco ne / an tempore: Si tempore: exprime illud qua sit pprietas. Sed illud
 dignum Laurentij prosopopeia: tot maria emensum Vallam fuisse credidi athen-
 Vlyxem / aut Aeneam ad Italiam longos post errores a duce tui: non Vallam / qui
 nusq; mare / nisi Neapoli vidit: neq; est unq; pelagus ingressus. Nam per maria
 volitanti / quis unq; se per maria volitare dixit: Nisi Dedali more alis sumptis per
 tot maria volitauit. Rectius cerebrum suum ex plumis cōfectum dixisset per ma-
 ria volitasse. Militiam expertus iam cauit. Manium aut Hannibalem crederes: non ho-
 minem timidum / signatum / torpentem: qui nunq; enssem nudum conspexit. Miror
 cur de hac peregrinatione ac militia tam præclara non confecerit commentaria: ad
 præbendum scriptoribus amplam materiam hois deridendi. O monstrum sedatio-
 sum / turbulentum / ad terras ultimas deporrandum: q; unq; tale portentum deis ho-
 minibusq; infestum est omnibus sæculis audistum. Procreauit olim terra (ut ferunt
 fabulae) gigantes: qui magnitudine corporum sibi superis bellum inferre conare-
 tur. Multa monstra protulisse Neptunum in hominum perniciem dicunt. Scylla &
 Charybdis feruntur dulchias vexasse rates. Et Sirenes cantu homines deceperunt.
 Serpentes insuper immanes pluribus nocere. At Vallam non gigas corpore: sed
 cicada voce omnibus molesta: non maris / sed in mare deijcendum monstrum non
 Scylla / sed sterquilinijs fella putrida: non Charybdis / sed omni doctrina carens fatu-
 us: non serpens / sed torpens / importunus ac nepharius viris doctis bellum indidit
 sibi palmam scientiarum omnium ascibens. Proh bone Deus / tanta ne uteris clemen-
 tia: ut patris hostem fidei / male dereligionem sentientem / mortuis ac viuis mole-
 stum: de quo iam præiudicium Neapoli factum scimus: tam diu esse impunitum.
 Quamq; tanta immanitas nequaq; supplicio caret. dementia enim (pessima omnium
 malorum) afficiuntur impij & contumeliosi: stulticia torquent: insania vexantur:
 que affert omne recti atq; honesti discrimen. Hic nisi esset omnium qui viuunt demen-
 tissimus: Aristotelis philosophi / Ciceronis eloquentiæ / Varronis doctrinæ / prin-
 cipum (ut ceteros omitam) latinæ lingue ornamenta: Boetij & Alberthi doctissi-
 morum philosophorum auderet / nisi cum summa reuerentia & veneratione mem-
 nisse. Hic nisi esset infusissilimus / psumeret redarguere tales viros & eorum vba &
 sententias carpe. Videte quanta sit huius prodigij cecitas & insania. Latinorū vborū
 pprietas / vis / significatio / constructio non tantum rōe / quantum veterū scriptorū auctore
 constant. Quia sublata latinæ lingue fundamentū & sustentaculū pereat necesse est.

In proemio
 elegantiarum
 Valle

Latinitas i
 quo consistat.

Latine em loquendi usus semp fuit magister: qui solū auctorum priscorum libris & scriptis continet. Ille vefanus cōiiciator / superiorū omnīū auctoritate semota / nota senta verbis in didit: nouū scribendi morem introducit: tanta p̄sumptiōe usus / ut sibi soli plusq̄ reliquis oibus tribuat auctoritatis. Recētur pauca ex infinitis pes ne locis in quibus illius iactatoris insania & verboritas temeraria / velut equus: si nescio aut rōne vagat: non quidem ut mihi desumerem defendendorū priscorū virorū munus (quippe qui etiam taciti se defendunt / illorumq̄ auctoritas satis ex se p̄a munta sit omī genū cōsensu / aduersum stultam rabulē importunissimi dīs caciātē) sed ut tanta audacia / tanta impudentia stultissima pecudis nō esset ignota. Non em existimo quempiam ita amentem esse futurū: ut Vallam nedum perferendū / sed ne longissimūdem intervallo equandū putet illis quos dicit errasse. Sed ut homo leuis ex his futuris qui vulgo per urbes discurrentes se Impatores esse aut pontifices asseruerant: sibi persuasit in omī scientiarū facultate esse ceteris superiorē: tantāq̄ sibi inesse sapientiā: ut omibus priscis nō solum sit compandus / sed etiam anteponehdus. Quod perinde in animo illius est infixum ac si id esset verissimū. Et postea quoniā tanta aliorū est negligentia / ut hanc plenissimā cornu thesauri copia abs cōlam non cognoscant: necesse est ut ipemet suam insaniā ostentē: p̄dicet: & se gramaticorū / thetorū / philosophorū / ceterarūq̄ disciplinarū doctorem unū cū p̄sentis s̄culi / & stultorū principem apertissime profiteat. Nil nunc restat nisi ut quod sibi met persuasit / & alijs quoq̄ p̄suadeat. Sed quoniā nōnullorū emulacione malitiorū atq̄ inuidia factū est ut tanta virtus sit m̄tis ignota: nos ut ipam palam oibus faciamus / decernemus ei triumphū & lauream coronā: ne amplius addubitari possit Vallam nostrum stultorū atq̄ insanorū principatū possidere. Itaq̄ ut Florentini solent in festis suis aliquando curru triumphali insanos vehere: qd̄ est iocundissimū spectaculū. Ita nos isti triumphū decernamus tanq̄ doctorū omnīū victori / ob omēs gentes ingenij acumine supatas. Curru itaq̄ erit non ex ebore (nam id quidem vulgare videt) sed ex gigantū ossibus cōpactus: ut homo immanis immaniū corporū robore vehatur. Non tepetibus / sed pellibus sternē hircinis / triūphantis naturā redolētibus. Ipse adstans alteraq̄ manu sphingem / altera scenicē gestans hallucinaūti per similes: oculosq̄ fanaticos hac illac circumferens. Coronam gestabit in capite ex folijs lauri / decoctis lucaunicis immixtis: ut aulico furati o dore naufragantis comitū fastidio mens festā reficiatur. Folijs inscriptum lris aureis erit. Stulticiae alumno. Elephantū curru ducet: quo belugingentes ingentiorē trahant. Circūstabunt in curru musae omēs velut ancillae hymnū Apollini educatori gnati sui dicentes: sed voce rauca & submissa: ut potius gemere ob tantam viri insaniā q̄ canere videant. His aderunt proximiores cum cithara absq̄ fidibus: q̄ eas mutes corosserint. Phoebusq̄: moestus: q̄ arte sua uti ne queat in honorem triūphi. Pallas cum scuto & ense: quo muscas abigat / ne sint va-tisuo molestae. Minerva librū pergrandē sup humeris gestabit opibus triūphantis referēt: cuius iscriptio erit. Stulticiae copia. Corui in sponda curus voce illa sua perblanda nouello philosopho alludent. Noctūq̄ acubones circumaduolabūt / carmen suū ferale canentes. Prebunt curru manibus post terga reuinctis omēs disciplinarū oim principes capite pileato: velut ab hoc nouo liberaliū artium architecto sapientia certamine superati. Aristoteles in primis / Albertus magnus / ceteriq̄ philosophi ab hoc uno emendati. Tum M. Vario: M. Tullius: Salustius: Lactantius: Grammatici omnes: historici: Poetae: Theologi: qui ob triūphantem dementiae lamententur. Post hos curru proximiores laryri faunūq̄ sequentur: Sileni sui auribus in Pfalterio & cymbalis plaudentes. Hos inter psallentium modo permixti erunt asini / Tibicinum loco rugitu magno sonoroc̄ / ac etiam ventris crepibus triūphantis famam & gloriam tollentes: ut & plausu-

Triumphus
Vallae ridi-
culus.

manibna
curru
trahant

risque gestire & leta esse omnia videant. Centauri quoque aderunt vexilla deferentes in quibus inscriptum erit, Stultorum regnum periturgatum. Hinc longe post comitabuntur liberales artes; quae se ab hoc vesano non ornatas, sed proficitas quereantur. Puerorum quoque turba aderit balbutientium nescio quid rusticum magno comitatu barbarissimorum ac solacissimorum; quorum inueniendorum hic auctor fuerit per maximus. Cum his Nymphes siluestres & maris accole / monstra ingentia hominem sui generis homini impertient: agentes choreas: & thyrsos manibus more debacchantium ferentes. Ipse egregius Imperator grauitate illa elephantina, qui inuicem laudem respuat / manu omnes adimonebit: ut de suis laudibus parcius loquatur: remittant aliquid de cupiditate laudandi. Nam quibus Romanae linguae imperium longius propagarit: quibus linguam latinam vagantem errantemque per deita & fere deperditam a barbarisque oppressam / ipse solus sua opera / impetrat: post multos pelagi teraque labores cerebro per maria volitante urbi restituerit: tamen parcius velle celebrari decantarique laudes suas. cum ipse haud inscius sit quid esse conferant ad beatam vitam: sapientis animi fortisque esse: de se tacere / non detrahente alijs: laudare omnes non esse ostentatore: non verbosum: non mendacem: non iactatorem: non dicacem: non peritum. Post haec verba ad suos laudatores dispersa / capitolio propinquans: oibus his quos captiuos ante currum duxerit in obscurum carcerem traxis: cum inutilis se viuo illorum doctrina & scientia sit futura: Iouis optis maximisque tempus ingredietur: pergrande bouinum caput / suae doctrine testem / preclarum non iactatorem voto daturus. Peractis quoque de more sacris / caelisque boue pecude aino / atque illorum exitis Phoebo sacratissimis: omnium corda triumphis insignia domum secum ferens inter aliorum cohortem suo oratori plaudentium ridebit, ubi deorum hominumque odio perpetua ignominia infamiaeque tabescat. Hic erit insignis triumphus imperij Vallae: qui nulla ex parte triumphis Caesaris cedit. Sed non erit his opinor contentus. maiora postulat. statuam primam aeneam / deauratam in gymnasio aca demitae / cum laurea corona / atque inscriptione magnifica: quae contineat. Omnium artium liberalium archi recto, Tum inter diuos vult referri: cui vota fiant tanquam sacro vati / qui sapientiam expugnarit. Hic egregij hominis cupido requiescet: satis suo labori factum putans / si viuens colatur. Verum non contentus animus laudis audis. Meditabitur grande volumen / in quo iura errata ostenderet. Scio haec sibi plurimum displicebunt: non tanquam contra eum / sed ut non latine / non eleganter & cum barbarissimis et solacissimis descripta. Sed non recuso: quin me iterum latini sermonis inscium dicat. Credo his qui haec legent: non barbaram / sed satis latine / satis facunde / satis aperte putabunt a me eius ignorantiam / amentiam / insaniam / procacitatem / temeritatem / proteritiam esse descriptam. Quae si haec illi parum & minus bene a me compacta videbunt: effera alia in alio dicendi genere: ut longiori forsitan oratione alium decernemus triumphum: ut amplius rem illi reprehendendi nos materiae prebeamus. Gloriatur infulsa belua: se Bartholomeum fatium / & Antonium panormitam viros doctissimos suis: dissimilimos / quin eum scripserunt / respondendo compescuisse. Blandiat sibi quantum libet: dum modo id meminerit: se illorum dictis & respsum fulsine quo in nullo lauacro poterit aboleri. At eius purgatio per inepta puerillisque obsoleuit: aliorum accusatio illustis inter multos diffusa / manifesta illius ignorantiam ostendunt. Sed haec satis in primo congressu in reliquis erimus paratiores: & ita / ut unica ac demum nos sentiat esse defessos. Describet vita: omnis heredis patefiet. Opus Neapolitanum in lucem prodibit. Dicit causam sine aduocato. Ostendet quod Boetium de trinitate / quod Augustinum de fato / de diuina prouidentia belua improvida reprehendat. Quae si ceteri desint: ego eius nomen profitear me in iudicium delatum.

Anticipata
excusatio
Poggij